

Tarih Öğretiminde Tarih Dizilerinin Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri-Nitel Bir Analiz-

Student Opinions On The Use Of History Sequences In History Teaching: A Qualitative Analysis

Gürbüz OCAK

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Afyon, Türkiye

Selim SELİMOĞLU

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yl. Öğrencisi, Afyon, Türkiye

Makalenin Geliş Tarihi: 26.09.2013

Yayına Kabul Tarihi: 09.06.2015

Özet

Bu çalışmanın amacı tarih derslerinde tarih dizilerinin kullanımına ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemektir. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın verileri Afyonkarahisar ilinde öğrenim gören lise öğrencileriyle beş açık uçlu sorudan oluşan odak görüşme formu yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Afyon Endüstri Meslek Lisesinde ve Afyon Milli Piyango Anadolu Lisesinde öğrenim gören on dört öğrenci oluşturmaktadır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre: On dört öğrenciden dokuzu tarih dizilerinin tarihi gerçekleri yansıtmadığını ifade etmiştir. Altı öğrenciye göre tarih dizileri öğrencileri araştırmaya ve sorgulamaya sevk etmektedir. Sekiz öğrenci dizilerdeki karakter ve nesnelere tarihi gerçekleri yansıtmadığını ifade etmiştir. On bir öğrenci dizilerin öğrencileri olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir. Sekiz öğrenci dizilerin bu şekilde öğretim materyali olarak kullanılmayacağını belirtmiştir. Sonuç olarak tarih dizilerinin tarih öğretiminde oldukça önemli olduğuna fakat dizilerin bu şekilde tarih derslerinde kullanımının mümkün olamayacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Tarihi dizi, Öğretim materyali, Tarih öğretimi

Abstract

The aim of this study is to find out the student's thoughts about using historical soap operas in history lessons. Phenomenological pattern was used in this study. Data were obtained by a focus group interview form. In data analysis process, content analysis method was used. Results showed that some students thought that the historical soap operas do not reflect the realities. Some thought the historical soap operas make students question. Some of the think that the soap operas are damaging the students a negative way. In sum, the historical soap operas are very important but it is not possible to use them in history lessons with this form.

Keywords: History series, Instructional materials, History teaching.

1. Giriş

Tarih öğretimi, formal eğitim kurumları aracılığıyla, tarih biliminin ortaya koymuş olduğu bilgi, tutum ve becerileri öğrencide davranış haline getirmeyi hedeflemektedir (Demircioğlu, 2007). Tarih öğretiminde kullanılan öğretim yöntemlerinin daha çok tarihle ilgili genel kavramların ve temel bilgilerin öğrenciye anlatım ve soru cevap yöntemi ile aktarılmasıyla sınırlı kalmaktadır. Ortaöğretim tarih derslerinde sadece öğretmen ve ders kitabına bağımlı anlatım yöntemi tarih öğretimi için yeterli değildir (Ocak ve Demirdelen, 2009). Bu öğretim alanı içerisinde tarihi belge ve diziler önemli bir yere sahiptir. Belgesel tadında olan tüm geçmiş kaynaklı tarihi (dönem) diziler, aynı zamanda bir ortak tarih bilincinin oluşmasına katkıda bulunur. Bu anlamda geçmişten beslenen tüm TV dizileri, sinema, belgeseller tarihi gösterme, öğretme, hatırlatma özellikleri ile geçmiş bugüne taşır (Gazi, 2010).

Ülkemizde son yıllarda ilköğretim ve ortaöğretim programlarında yapılan değişikliklerle derslerin öğretiminde yeni yöntem ve yaklaşımlar uygulanmaya başlanmıştır. Tarih dersleri de yeni yaklaşımlar ışığında yeniden değerlendirilmiş ve bu derslerde farklı yöntem ve araçların kullanımıyla ilgili çeşitli çalışmalar yürütülmüştür (Aktekin ve Çoban, 2011:142). Bu amaçla tarihi konularla beraber kültür tarihimize dayalı kültürel değerlerimizin de yeni nesillere aktarılması amaçlanmıştır. Bu aktarma işlevini yerine getirebilmek için medyaya önemli görevler düşmektedir.

Medya günümüzde insanları etkisi altında bırakan bir kitle iletişim aracıdır. Özellikle genç yaştaki izleyicilerini daha fazla etkisi altına alabilmektedir. Medya takipçilerin istediğini değil, kendi istediğini veren bir kitle iletişim aracıdır. Bunun içindir ki medya takipçileri medya karşısında çok seçici davranmalıdır. Medya tarafından oluşturulan iletiler, farklı iletişim kanalları ile alıcı kitleye ulaştırılmaktadır. Alıcı kitle pozisyonundaki izleyici/okuyucu bu iletileri çeşitli gereksinimlerini gidermek için tüketmektedir. Alıcı kitle söz konusu gereksinimlerini karşılarken bir taraftan da medyanın sosyo-kültürel normlar doğrultusunda yeniden ürettiği kodları da tüketmektedir (Şeker ve Şimşek, 2012). Eğitim dünyasında bugüne kadar geliştirilmiş en etkili kitle iletişim araçlarından biri televizyondur. Eğitim açısından televizyon çok boyutlu ve genel bir iletişim aracıdır. Bugün birçok ülkede televizyon eğitim alanında yaygın olarak kullanılmaktadır. Eğitimde televizyon okuma-yazma, yetişkinler eğitimi, eğitim hizmetlerini yaygınlaştırma, geleneksel öğretim yöntemlerini destekleme amacıyla kullanılmaktadır (Ocak, 2004). İletişimdeki temel unsurlarını kaynak, alıcı, kanal, mesaj ve geri dönüt oluşturmaktadır. Bu temel unsurlara göre; televizyon dizileri kaynak, izleyiciler alıcı, dizilerdeki verilmek istenen bilgiler mesaj, televizyon kanalları kanal, izleyicilerin bu kanal vasıtasıyla aldıkları mesajlara gösterdikleri tepkilere de geri dönüt denmektedir. Dolayısıyla izleyiciler dizilerden gelen mesajlara kendi ön bilgisiyle harmanladıktan sonra geri dönüt verebilmektedir. Eğer o konuyla ilgili ön bilgileri olmadığı zaman bilgileri olduğu gibi kabul etmekle beraber tamamen reddedebilirler. Medya mesajları birer kurgudur ve bu kurguların içerisine bazı değerler yerleştirilmiştir. Bu değerler isteyerek ya da istemeden kurgulayanın etkisi ile meydana getirilmektedir (Altun, 2012).

Medyanın son yıllarda tüm alanlardaki etkisini eğitim alanında da görmek mümkündür. Özellikle Avrupa'nın yeni tarih anlayışındaki farklı yaklaşımları ülkemizde de kendini göstermeye başlamaktadır. Yeni öğretim yaklaşımlarında öğrencilerin ta-

rih derslerinde öğrenmesini destekleyici araçlar ve özellikle de görsel araçlar oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda tarihi film ve diziler tarih derslerinde kullanılabilir önemli materyaller arasında yer almaktadır (Aktekin ve Çoban, 2011:142-143). Ülkemizde de bu öğretim materyalinin verimli kullanılabilmesi için birtakım eğitsel çalışmalar yapılmaktadır.

Tarih Öğretiminde Dizilerin Materyal Olarak Kullanımı

Tarih öğretiminde teknolojik gelişmelerin yaygınlaşması derslerde kullanılan öğretim materyallerine etki etmektedir. Özellikle soyut içerikli derslerin materyal kullanımıyla somutlaştırılması öğretimi kolaylaştırmaktadır. Etkili tarih öğretiminde en önemli faktörlerin başında birden çok duyu organına hitap eden farklı materyallerin kullanımı gelmektedir (Aktekin ve Çoban, 2011). Lise çağındaki öğrenci grubunun içinde bulunduğu soyut işlemler dönemi de dikkate alınırsa etkili bir eğitim için öğretim ortamının somutlaştırılması gerekmektedir. Yani derslerdeki soyut kavramların farklı materyaller aracılığıyla akılda kalıcılığı artırılmalıdır. Bu amaçla özellikle diziler öğrencilere hem görsel, işitsel, duygusal yönden zenginlik sağlamaktadır. Öğrenme ortamına birden fazla organla katılan öğrencilerdeki öğrenme düzeyi daha yüksek olmaktadır.

Tarih dizileri sadece olay ve karakterlerle sınırlı kalmayıp aynı zamanda o dönemin sosyo-ekonomik, kültürel, psikolojik ve sosyolojik değerlerini de izleyicilere sunmaktadır. Birden fazla duyu organıyla öğrenme ortamına katılan bireylerde hatırlama oranı daha yüksek olmaktadır. Bu bağlamda diziler vasıtasıyla öğrenilen bilgiler gelecekte daha fazla akılda kalacaktır. Bunun için dünyada farklı film ve dizileri tarih öğretiminde kullanmak için birçok çalışmalar yapılmıştır. İlk tarihi filmler, D. W. Griffith'in yönettiği "Judith Of Bethulia" (Bethulia'lı Yahudiler-1914) ve "The Birth of A Nation" (Bir Ulusun Doğuşu-1915) filmleridir (Öztaş, 2007). Avrupa'da 19. yüzyıldan sonra alternatif tarih öğreticiliği arayışlarına çıkmıştır. 1920'li yıllarda, özellikle İngiltere'de filmlerin tarih derslerinde kullanımı ve önemiyle ilgili bilimsel çalışmalar yapılmaktaydı. Bu bağlamda, 1929-1930 yıllarında, The Historical Association tarafından desteklenen bir bilimsel proje neticesinde, tarih derslerinin etkin ve kalıcı bir biçimde öğretilmesinde filmlerin faydalı olduğu iddia edildi (Strong 1964a; akt: Demircioğlu, 2007). Ülkemizde de 1915'lerden itibaren tarihi filmler ile ilgili çalışmalar yapılmış olup hatta film çekimi için vergi indirimi gibi teşvikler de uygulanmıştır. 1951 yılında kurulan "Öğretici Filmler Merkezi"nin kuruluş amacı ise, eğitim sürecinin gerektirdiği -harita, fotoğraf, eğitim filmi vb.- her türlü malzemeyi üretmekti fakat bu kurum zamanla değişikliğe uğrayarak, arşiv tasnif edilmemiş durumda bulunduğundan sağlıklı bilgiler almak mümkün olmamıştır (Danacıoğlu, 2008). Ülkemizde bu alanda farklı çalışmalar olsa da film ve diziler eğitim ortamına aktif olarak aktarılamamıştır.

Tüm bu olumlu etkilerin yanında özellikle televizyon dizilerinin ders ortamında kullanılmasının sınırlılıkları da bulunmaktadır. Filmler tarih derslerinde dikkatli kullanılması gereken araçlardır. Filmlerin sınırlılıklarını bilmeden onları öğretim etkinliklerinde kullanmak yarardan çok zarar verebilir (Demircioğlu, 2007). Medyayı yanlış kullanan bireylerde gerek ruhsal yönden gerekse de fiziksel yönden problemler yaşamaktadır. Özellikle televizyondan kazanılan zararlı alışkanlıklar öğrenci psikolojisini olumsuz etkilemektedir. Bu etkilenme düzeyi küçük izleyicilerde daha fazla olmaktadır. Televizyo-

nun misyonu incelendiği zaman pazar oluşturma ve insanları etkisi altına alma olduğu için bireyler medyaya karşı seçimlerinde çok daha titiz davranmalıdır.

2000’li yıllarda Avrupa’da başlayan medya okuryazarlığı dersi ülkemizde 2007’den itibaren üniversitelerde ders olarak verilmeye başlanmıştır. 2010’dan itibaren ilköğretim kademesinde de verilmeye başlanan medya okuryazarlığı dersi, medyanın zararlı yönünü medya okur-yazarı bireyler yetiştirerek pasifize etmeyi amaçlamaktadır. Bireylerin eleştirel düşünebilmelerini sağlamak için bireyler birer medya okuryazarı olmalı yani; medya karşısında pasif bir alıcı konumunda değil aktif ve eleştirel bir izleyici olmalıdır.

Öğrencinin toplumsal yaşamı anlayarak bu sürece etkin katılım için gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazandığı sosyal bilgiler dersinde filmlerden yararlanma konusunda öğretmenin dikkat etmesi gereken noktalar şöyle sıralanabilir (Öztaş, 2009:347-354:akt: Kaya ve Çengelci, 2012:119).

Öğretmen;

- Dersin kazanımlarına uygun filmleri seçmeli ve öğrencilere izlettirmeden önce kendisi izleyerek filmin uygunluğu konusunda emin olmalıdır.
- Film seçiminde öğrencilerin gelişim düzeyini göz önünde bulundurmalıdır.
- Filmlerin şiddet öğeleri içermemesine özen göstermelidir.
- Film etkinliğini planlı biçimde uygulamalı, gösterim öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak çalışmaları ayrıntılı biçimde planlamalıdır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı lise öğrencilerinin tarih derslerinde televizyondaki tarih dizilerinin kullanımına ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemektir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Televizyondaki tarih dizileri (Muhteşem Yüzyıl, Osmanlı Tokadı, Harem, Osmanlı Derin Devlet) tarihi gerçekleri (olayları) yansıtabilmekte midir?
- Televizyondaki tarih dizilerindeki karakterler ve nesnel tarihi gerçekleri yansıtabilmekte midir?
- Tarih dizilerinin öğrencilerdeki olumlu/olumsuz etkileri nelerdir?
- Öğrencilerin tarih dizilerinin tarih derslerinde öğretim materyali olarak kullanımına yönelik önerileri nelerdir?

2. Yöntem

Araştırma Deseni

Lise öğrencilerinin tarih dersinde dizilerin kullanımına yönelik görüşlerini tespit etmeyi amaçlayan bu araştırma nitel araştırma desenlerinden olgu bilime göre desenlenmiştir. Olgu bilim (fenomoloji) deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışla sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız

dünyada olaylar, deneyimler, algılar yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek:72). Bu çalışmamızdaki olgu tarihi dizilerdir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Afyon Endüstri Meslek Lisesinde ve Milli Piyan-go Anadolu Lisesinde öğrenim gören on dört öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların güvenini sağlamak amacıyla görüşmemiz informal bir ortamda gerçekleştirildi. Katılımcıların görüşlerini açıkça belirtmelerini sağlamak amacıyla katılımcılara çalışmada isimlerinin yerine rumuzlarının kullanılacağı belirtildi. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine göre seçilmiştir. Buradaki amaç, görece olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek:108). Bu nedenle çalışma grubu Afyonkarahisar ilinde iki farklı türdeki lisede farklı sınıflarda öğrenim gören öğrencilerden seçilmiştir. Katılımcılar cinsiyet, öğrenim gördüğü okullar, izlediği diziler, izleme amaçları açısından farklılık göstermektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Özellikleri

Değişkenler	Cinsiyet	Okul	Diziyi izleme amacı	İzlenen diziler
Bay	10			
Bayan	5			
EML		9		
MPAL		5		
Zaman geçirme			5	
Merak			3	
Bilgi edinme			4	
İzlemeyen			2	
Muhteşem Yüzyıl				7
Osmanlı Tokadı				5
Harem				4
Osmanlı Derin Devlet				3

Katılımcılardan ikisi tarih dizilerini izlemediklerini belirtmiştir. Fakat bu iki katılımcı tarih dizileri ile ilgili yorumlarda bulunmuştur. Öğrencilerin sosyal çevrelerinden etkileşimleri neticesinde öğrencilerde tarih dizileri hakkında olumlu ve olumsuz izlenimler olduğu gözlemlenmiştir. Genelde bu etkileşimin olumsuz yönde olduğu görülmüştür. İnfomal ortamda yapılan odak grup görüşmesinde öğrenciler bazen kendisinden önce görüşte bulunan arkadaşına katılmakla beraber aynı düşüncüyü genişleterek ifade etmişlerdir. Bunun yanında katılmadığı görüşlere ise rahatlıkla karşı çıktıkları gözlemlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veri toplama amacıyla nitel veri toplama yöntemlerinden odak grup görüşmesi tercih edilmiştir. Odak görüşmesi, ılımlı ve tehditkâr olmayan bir ortamda

önceden belirlenmiş bir konu hakkında algıları elde etmek amacıyla dikkatle planlanmış bir tartışma serisi olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek,2001). Bu durumda araştırmada veri toplama tekniği olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. İlgili literatür incelendikten sonra, soruların iç geçerliliğini sağlamak amacıyla sorular hakkında üç uzman görüşü alındıktan sonra gerekli düzeltmeler yapılarak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Uzmanlardan ikisi eğitim alanında, diğeri ise tarih alanında çalışmalar yapmaktadır (Sorular için tablo.2'ye bakınız). Aynı zamanda toplanan veriler üç farklı araştırmacı tarafından yeniden incelendi ve temaların uyumluluk düzeyi yapıldı (Araştırmacılar arası uyum için tablo.4'e bakınız). Görüşme formunda öğrenci değişkenlerini belirlemek amacıyla hangi diziyi ne amaçla izledikleri soruldu (Tablo.1).

Uzmanlar tarafından gelen eleştirilere göre sorularda gerekli düzeltmeler yapılarak soruların anlaşılmasını durumunda kullanılacak alternatif sorular hazırlandı (Alternatif sorular için tablo.2'ye bakınız). Öğrencilerin gelişim süreçleri dikkate alınarak hazırlanan sorular çalışmanın iç güvenilirliğinin sağlanabilmesi için çalışmanın amacını kapsayacak şekilde hazırlanmıştır.

Araştırma sorularından ilk soru öğrencilerin televizyondaki tarihi dizilere bakış açısını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. İkinci soru tarihi dizilerin öğrenci gözündeki değeri ile ilgilidir. Üçüncü soru tarihi karakter ve olayların dizilerdeki aktarılışına ilişkin öğrenci görüşlerini tespit etmektedir. Dördüncü soruyla öğrencilerin tarih dizilerinden etkilenme düzeylerinin olumlu/olumsuz yönleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Beşinci soru tarih öğretiminde alternatif öğretme materyali olarak dizilerin daha aktif olarak nasıl kullanılabileceğine ilişkin öğrenci görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Araştırmada kullanılan soruların öğrencilerin cevap vermekte zorlandıkları zaman soruların daha iyi anlaşılması ve derinlemesine bilgiye ulaşabilmek amacıyla her sorunun alternatifi hazırlanmıştır (Alternatif sorular için tablo.2'ye bakınız).

Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Sorular

1. Televizyondaki tarih dizilerinin tarihi olayları yansıtmasına yönelik ne düşünüyorsunuz? Yansıtıyorsa niçin yansıtıyor?
2. Tarih dizileri size tarihi konuları aktarmada ne gibi bir öneme sahiptir?
3. Tarih dizilerindeki karakterler ve nesnelere sizde tarih dersine karşı nasıl bir tutum oluşturmaktadır?
4. Tarih dizileri sizde olumlu/olumsuz ne gibi etkiler bırakmaktadır?
5. Tarih derslerinde tarih dizilerinden daha iyi nasıl yararlanılabilir?

Alternatif sorular

1. Tarih dizileri gerçekleri ne ölçüde yansıtılabilmektedir?
2. Tarih dersleri için diziler ne derece bir öneme sahiptir.
3. Dizilerde karakterler ve dizi sahneleri sizi nasıl etkilemektedir?
4. Sizce tarihi dizilerin fayda ve zararları neler olabilir?
5. Dizilerden tarih derslerinde daha iyi yararlanmaya yönelik önerileriniz nelerdir?

Verilerin toplanabilmesi için iki farklı okulda iki farklı odak grup görüşmesi yapılmıştır. Veriler öğrencilerin de bilgisi dâhilinde ses kayıt cihazıyla kaydedildikten sonra tablo

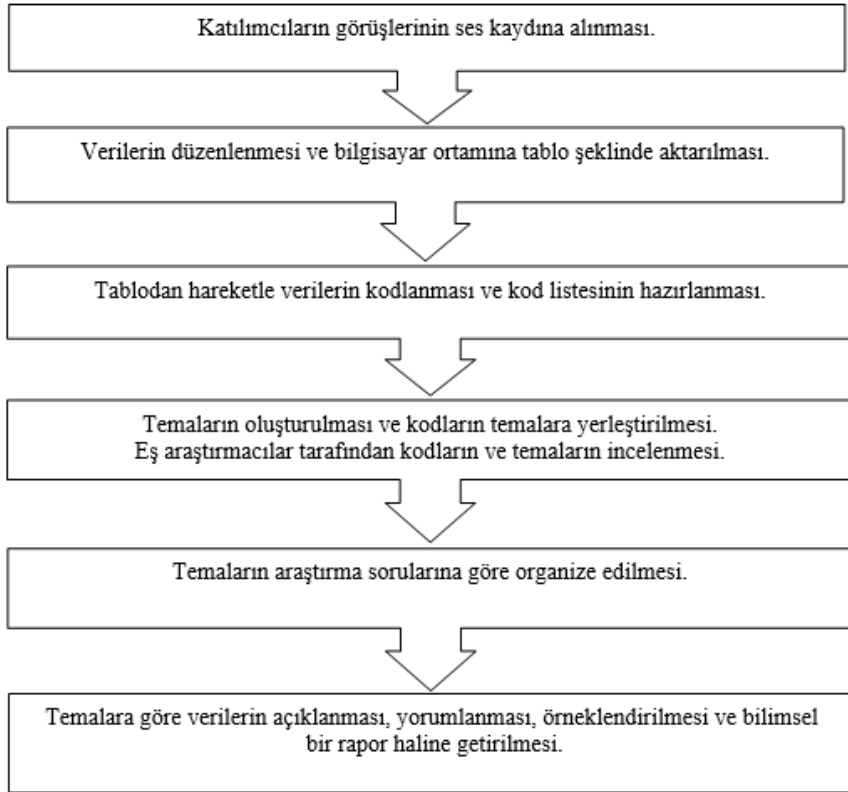
olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Görüşme süreleri yaklaşık 40'ar dakika sürdü.

Verilerin Analizi

Odak grup görüşmesi yoluyla toplanan verilerin içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde temel yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011:227). Çalışmada öğrencilerin odak grup görüşmesinde sorulara verdikleri cevaplara dayalı olarak temalar oluşturulmuştur.

Araştırma kapsamında verilerin toplanmasında ve verilerin analizinde izlenen süreç Şekil 1' de gösterilmiştir.

Şekil 1. Araştırma Verilerinin Toplanmasında ve Verilerin Analizinde İzlenen Süreç

Odak görüşme kayıtları tabloya aktarıldıktan sonra araştırma cevaplarını bir bütün halinde gösterebilmek amacıyla cevapların kod listesi oluşturulmuştur. Öğrencilerin so-

rularda verdiği cevaplar soru bazında kodlanmıştır. Yapılan kodlamaların ortak bir temsil kodu çıkarılarak nihai tema oluşturulmuştur. Çalışmada oluşturulan kod listesi Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Oluşturulan Kod Listesi

Yanıtlar	Televizyondaki tarih dizilerinin tarihi olayları yansıtmasına yönelik ne düşünüyorsunuz? Yansıtıyorsa niçin yansıtıyor?	Tarih dizileri size tarihi konuları aktarmada ne gibi bir öneme sahiptir?	Tarih dizilerindeki karakterler ve nesnel sizde tarih dersine karşı nasıl bir tutum oluşturmaktadır?	Tarih dizileri sizde olumlu/olumsuz ne gibi etkiler bırakmaktadır?	Tarih derslerinde tarih dizilerinden daha iyi nasıl yararlanılabilir?
İşlem					
Belirlenen Kodlar	Bilgi verici Senaristlerin tercihi Tarihi saptırma Giyim-kuşam Kısmen gerçek Reyting amacı Rahat hareketler Magazinsel tarih Rant amacı	Yüzeysel bilgi Fikir verici Merak duygusu sağlama Yönlendirici olma Bilinç	Senarist tercihi Nesnel karakter Temsil kabiliyeti Yönetim ve inanç çelişkisi Harem sıkıntısı Yanlı tarihcilik Absürd komedi Dominant karakterler Eğlence amaçlı Hükmetme kabiliyeti Mekânsal algılar	Etkisiz Sefer sahneleri Osmanlı tokadı Osmanlı'nın büyüklüğü Haremdeki olumsuz olaylar Bakış açısı Dış basın imajı İmaj zedelenmesi Reklamsal hareketler Bilgi edinme Merak sağlama Bilgilerin tazelenmesi Tarihin magazinsel yönü İzleme amacı Rant sağlama Boşa vakit	Gereksiz Reyting faktörü Sosyal ve adli sahnelerin kullanılması Görsellerle zenginleştirilmesi Gereksiz alıntı çokluğu Pekiştirme amaçlı Dersleri destekleme
Nihai Tema	Bilimsel Gerçeklik	İlgi ve Merak	Temsil Niteliği	Etki Yönü	Öğretim Materyali

Le Compte ve Goetz'e (1982) göre iç güvenilirliği artırmanın bir yolu da elde edilen verilerin analizinde bir başka araştırmacıyı kullanma ve ulaşılan sonuçları teyit etmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011:263). Bu amaçla iki araştırmacı tarafından kodlar bağımsız olarak incelemiş, "görüş birliği" ve "görüş ayrılığı" olan konular belirlenmiştir.

Araştırmanın güvenilirliğinin hesaplanabilmesi için Miles&Huberman (1994: 64)'a ait formül kullanılmıştır. Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) X 100.

Tablo 4. Araştırmacılar Arası Uyum

TEMA	G.A*	G.B*	ORTALAMA
Bilimsel gerçeklik	8	3	%81
İlgi ve merak	7	2	%77
Temsil niteliği	10	2	%83
Etkilenme yönü	10	3	%76

TEMA	G.A*	G.B*	ORTALAMA
Öğretim materyali	10	1	%90
Ortalama değer	45	11	%80

(G.B.: Görüş birliği ve G.A.: Görüş ayrılığını ifade etmektedir.)

Tablo 4'te görüldüğü gibi güvenilirlik hesaplaması, birinci soru için %81, ikinci soru için %77, üçüncü soru için %83, dördüncü soru için %76 ve beşinci soru için %90 olmak üzere, ortalama %80 çıkmıştır. Bu değer, %70'in üzerinde olduğundan, yapılan kodlamanın güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır (Miles and Huberman, 1994: 64:akt: Ocak, Ocak ve Saban, 2013).

Yapılan kodlamalardan hareketle aşağıdaki temalar oluşturulmuştur.

- 1. Bilimsel gerçeklik teması:** Tarih dizilerinin bilimsel gerçekliği yansıtmasına yönelik öğrenci görüşlerini ifade eder. Görüşme formunun birinci sorusuyla eşleştirilmiştir.
- 2. İlgi ve merak teması:** Tarih dizilerinin tarih dersleri için önemine yönelik öğrenci görüşlerini ifade eder. Görüşme formunun ikinci sorusuyla eşleştirilmiştir.
- 3. Temsil niteliği teması:** Tarih dizilerinin tarihi karakter ve olayları temsil niteliğine yönelik öğrenci görüşlerini ifade eder. Görüşme formunun üçüncü sorusuyla eşleştirilmiştir.
- 4. Etki yönü teması:** Tarih dizilerinden etkilenme (olumlu-olumsuz) sonucunda öğrencide oluşan Osmanlı imajına yönelik öğrenci görüşlerini ifade eder. Görüşme formunun dördüncü sorusuyla eşleştirilmiştir.
- 5. Öğretim materyali teması:** Tarih dizilerinin öğretim materyali olarak kullanımına yönelik öğrenci görüşlerini ifade eder. Görüşme formunun beşinci sorusuyla eşleştirilmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Lise öğrencileriyle tarih öğretiminde dizilerin kullanımına yönelik yapılan odak grup görüşmelerinden elde edilen verilere dayalı olarak oluşturulan bulgular bilimsel gerçeklik, ilgi ve merak, temsil niteliği, Osmanlı imajı ve öğretim materyali temaları biçiminde düzenlenmiştir.

Tarih Dizilerinin Bilimsel Gerçeklik Değerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tarih dizilerinin tarihi gerçekleri yansıtmasına yönelik öğrenci görüşlerini tespit etmek amacıyla öğrencilere;

- Televizyondaki tarih dizilerinin tarihi olayları yansıtmasına yönelik ne düşünüyorsunuz? Yansıtıyorsa niçin yansıtıyor?

Tablo 5'te de görüldüğü gibi araştırmanın birinci sorusuna verilen cevaplar diziler tarihi gerçekleri “yansıtıyor” ve “yansıtıyor” başlıkları altında özetlenmiştir.

Tablo 5. Araştırmanın Birinci Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular

Soru	Gerçekleri yansıtıyor	Gerçekleri yansıtıyor
Televizyondaki tarih dizilerinin tarihi olayları yansıtmasına yönelik ne düşünüyorsunuz? Yansıtıyorsa niçin yansıtıyor?	Bence tarihi olayları yansıtıyorlar. (Ö.1)* Tarihi gerçekleri yansıttığını düşünüyorum. (Ö.3). Osmanlı tokadı dizisinde yeniçerilerin giyinmesi falan gerçek olayları yansıtıyor.(Ö.5) Muhteşem yüzyılda tarihi gerçekler yansıtıyor. (Ö.6). Bazı fetihleri falan yansıttığını düşünüyorum. (Ö.10).	Tarihi gerçekleri yansıttığını düşünmüyorum. Senarist ve yönetmenler kafasına göre olayları kurguluyor. (Ö.2) Yansıtılmıyor çünkü genelde olaylar haremde geçmektedir. (Ö.4) Muhteşem yüzyılda tam yansıtılmadığını düşünmüyorum. Çünkü harem çok ön planda.(Ö.7). Muhteşem yüzyılda tam yansıtıldığını düşünmüyorum.(Ö.8). Yansıtılmadığını düşünüyorum.(Ö.9). Çok az ölçüde yansıttığını düşünüyorum.(Ö.11). Ben tarihin magazin boyutunu yansıttığını düşünüyorum.(Ö.12). Ben bazı olayları belki ama ben yaşananların tıpa tıpa aynı olduğunu düşünmüyorum.(Ö.13). Bunlar rant sağlamak amacıyla yapılan şeyler.(Ö.14)
Katılımcı Sayısı	5	9

* Düşünceyi ifade eden öğrencileri temsil etmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin dokuzu tarih dizilerinin tarihi gerçekleri yansıttığını düşünmekte, beşi ise tarihi gerçeklerin yansıtılmadığını düşünmektedir. Tarihi gerçeklerin yansıtıldığını düşünen öğrencilerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“Bence tarihi olayları yansıtıyorlar. Örneğin Mohaç meydan savaşını ben diziden öğrendim diyebilirim. Mohaç meydan savaşı hakkında hiç bir bilgim yokken dizi sayesinde az da olsa bilgi sahibi oldum. Benim ailem izliyor. Gerçekte hep savaş olsa küçük kardeşlerim için uygun olmazdı. Harem konuları belki çok farklı ama bence küçükler en azından bir tarihi bile öğrense kardır diye düşünüyorum.(Ö.1)”

“Tarihi gerçekleri yansıttığını düşünüyorum özellikle fetihlerle ve Kanuni'nin fethettiği yerler bakımından.(Ö.3)”

“Osmanlı tokadı dizisinde yeniçerilerin giyinmesi falan gerçek olayları yansıtıyor.(Ö.5)”

“Bazen her zaman birebir olduğunu düşünmüyorum. Bazı fetihleri falan yansıttığını düşünüyorum.(Ö.10)”

Tarihi gerçekleri yansıttığını düşünen öğrencilerin en çok tekrar ettiği ifade “seferler ve giyim kuşam” olmaktadır. Ö.1’de görüldüğü gibi dizilerin tarihi gerçekleri yansıttığını özellikle savaş konularını diziden öğrendiğini belirtmektedir. Aynı şekilde diğer öğrencilerde savaş sahnelerinin gerçeği yansıttığını düşünmektedirler.

Dizilerin tarihi gerçekleri yansıtmadığını düşünen öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

“Tarihi gerçekleri yansıttığını düşünmüyorum. Senarist ve yönetmenler kafasına göre olayları kurguluyor. Kendi görüşlerini oraya yansıtıyorlar. Enjekte etmeye çalışıyorlar.(Ö.2)”

“Muhteşem yüzyılda tam yansıtıldığını düşünmüyorum. Çünkü harem çok ön planda. İslam devletinin halifesi orda farklı yansıtılıyor. Sürekli bir onla bir bununla. Bunun gerçek olduğunu düşünmüyorum. Bunun üzerine yaptığım araştırmalarda böyle bir olaya rastlamadım.(Ö.7)”

“Muhteşem yüzyılda tam yansıtıldığını düşünmüyorum. Kanuni Sultan Süleyman'ın eşi Hürrem'in odasının arasında sekiz veya on iki tane öğrenci yetiştirilmekte olduğunu duymuştum. Kanununun odasına kolay kolay giremeyeceği girse bile dizideki kadar rahat davranamayacağını düşünüyorum. Ayrıca kanununun odasında dizide görüldüğü kadar konfor yoktu. Sadece bir koltuk yere serilen kilim.(Ö.8)”

“Ben tarihin magazin boyutunu yansıttığını düşünüyorum. Gerçeklerle alakası olabilir de olmayabilir. Bilmediğimiz şeyler genelde bahsediliyor.(Ö.12)”

“Pek yansıttığını düşünmüyorum. çünkü bunlar rant sağlamak amacıyla yapılan şeyler.(Ö.14)”

Dizilerin tarihi gerçekleri yansıtmadığını düşünen öğrencilerin en çok tekrar ettikleri kelime “harem, senaristlerin tercihi, magazinsel tarih, gelir sağlama, rahat hareketlerdir.” Özellikle öğrenciler harem konularının gerçeği yansıtmadığını düşünmektedirler (Ö.7, Ö.8, Ö.12). Aynı zamanda dizilerin gelir sağlama amaçlı olduğunu düşünmektedirler (Ö.2, Ö.14). Öğrencilerin çoğunluğu dizilerin bilimsel gerçeklik değeriyle çeliştiğini düşünmektedirler (Ö.2, Ö.7, Ö.8, Ö.12, Ö.14).

Bu durumda görüşmeye katılan öğrencilerin çoğu (on dört katılımcıdan dokuzu) tarihi dizilerin tarihi gerçekleri yansıtmadığını düşünmektedirler ve dizilerin bilimsel gerçeklerle çeliştiğini düşünmektedirler. Öğrenciler bu dizilerin bilgi ve öğretim amaçlı yerine gelir sağlama amaçlı yapıldığını düşünmektedirler.

Tarih Dizilerinin İlgi Merak Temasına Yönelik Öğrenci Görüşleri

Tarih dizilerinin tarih dersleri için önemini belirlemek amacıyla öğrencilere;

- Tarih dizileri size tarihi konuları aktarmada ne gibi bir öneme sahiptir? Sorusu yöneltilmiştir.

Tablo 6’da görüldüğü gibi araştırmanın ikinci sorusuna verilen cevaplar diziler tarih dersleri açısından “önemlidir” ve “öneme sahip değildir” başlıkları altında özetlenmiştir.

Tablo 6. Araştırmanın İkinci Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular

Soru	Önemlidir	Öneme sahip değildir
Tarih dizileri size tarihi konuları aktarmada ne gibi bir öneme sahiptir?	İlgi ve merak (Ö.10-Ö.14). Öğretim amaçlı kullanılabilir (Ö.11). Kitaplarla karşılaştırılabilir(Ö.12). Araştırmaya sevk edici(Ö.13). Kalcılık / birden fazla duyu organı (Ö.5).	Yüzeysel bilgi/bilgiim üzerine bir şey eklemiyor (Ö.1-Ö.7). Faydası olmuyor (Ö.2-Ö.3-Ö.9). Gereksiz(Ö.4). Zaman kaybı(Ö.6). Dizi amaçlıdır(Ö.8).
Katılımcı Sayısı	6	8

Araştırmaya katılan öğrencilerin altısı tarih dizilerinin tarih dersleri için önemli olduğunu düşünürken, sekizi önemli olmadığını düşünmektedir. Tarihi dizilerin tarihi

dersler için önemli olduğunu düşünen öğrencilerden bazısının görüşleri şöyledir.

“Bilgilerin kalıcılığını sağlar. Birçok duyu organına hitap ettiği için diziler dersler için önemlidir (Ö.5).”

“Özellikle biz birazda magazinsel boyuta meraklı olduğumuz için bununla ilgili araştırmalarım oldu. Diziden sonra Rodos ile ilgili bir konu araştırdım. Kardeşlerin ölmesi konusunu araştırdım (Ö.10).”

“Ben hiç araştırmadım ama son zamanlarda bunun ile ilgili kitaplar çok revaçta. Özellikle Hürrem ile ilgili. Öğretim amaçlı kullanılabilir (Ö.11).”

“Pargalı'nın öldürülmesini araştırdım. Okuduğum çoğu kitapla dizi bağdaştırıyor. Hürrem'in nasıl öldüğünü araştırdım. Bununla ilgili çeşitli söylemler var. Oğullarına taht için nasıl yardımcı olduğunu araştırmıştım (Ö.12).”

“Meraka sevk etmek konusunda tabii ki faydası olur da bunları salt veriler üzerinde değerlendirmek doğru olmaz. Televizyondan olduğu gibi alamayız. Araştırmamız gerekir. Bilinçli davranmamız gerekir (Ö.14).”

Tarihi dizilerin tarih dersleri önemini vurgulayan öğrenciler daha çok araştırma, ilgi ve merak kazanımları üzerinde durmaktadır (Ö.10-Ö.11-Ö.12-Ö.14). Beşinci öğrenci ise tarih dizilerinin öğrenmede kalıcılığın sağlanabilmesi için önemli olduğunu düşünmektedir. Buna göre altı öğrenci tarih dizilerinin öğrenmede ilgi ve merak açısından önemli olduğunu düşünmektedir.

Tarihi dizilerin tarihi dersler için önemli olmadığını düşünen öğrencilerden bazısının görüşleri şöyledir.

“Fazla olmuyor. Sadece fikir sahibi oldum. Sadece yüzeysel bilgi var. Bildiğim üzerine bir şey ekleyemiyor (Ö.1-Ö.7).”

“Zaman geçirme amacıyla izlediğim için faydası olmuyor (Ö.6).”

“Dizi amaçlı olduğu için tarihi bir yanı yoktur (Ö.8).”

Öğrenciler, tarihi dizilerin daha çok yüzeysel bilgidен oluştuğunu düşünmektedirler (Ö.1-Ö.7). Dizilerin ise tarihi bir belge olmaktan ziyade dizi amaçlı olduğu için tarih derslerindeki araştırmalar için önemli olduğunu düşünmemektedirler.

Tarih Dizilerinin Temsil Niteliğine Yönelik Öğrenci Görüşleri

Tarih dizilerindeki karakter ve nesnelere öğrencideki izlenimlerini tespit etmek amacıyla öğrencilere;

- Tarih dizilerindeki karakterler ve olaylar sizde tarih dersine karşı nasıl bir tutum oluşturmaktadır?
- Tablo 5'te de görüldüğü gibi araştırmanın birinci sorusuna verilen cevaplar diziler tarihi gerçekleri “yansıtır” ve “yansıtmıyor” başlıkları altında özetlenmiştir.

Tablo 7'de görüldüğü gibi araştırmanın üçüncü sorusuna verilen cevaplar tarih dizi-

lerindeki karakterler ve olaylar tarihi gerçekleri “yansıtıyor” ve “yansıtıyor” başlıkları altında özetlenmiştir.

Tablo 7. Araştırmanın Üçüncü Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular.

Soru	Gerçekleri yansıtıyor	Gerçekleri yansıtıyor
Tarih dizilerindeki karakterler ve nesnelere sizde tarih dersine karşı nasıl bir tutum oluşturmaktadır?	Karakterler diziyeye çok uygun, tarihi gerçekleri yansıtılmaktadır (Ö.1). Harem hariç sosyal hayatı görmüş olmaktadır (Ö.3). Dini kesitler gerçekçi (Ö.8)	Sosyal hayatın yansıtılmaması (Ö.2). Haremdeki karakterler sıkıntılı (Ö.4-Ö.5-Ö.6-Ö.7-Ö.9). Padişah yaşamı sıkıntılı(Ö.10-Ö.14) Karakterler fazla cüretkâr (Ö.11) Dominant karakterler /entrika (Ö.12) Absürt komedi (Ö.13).
Katılımcı sayısı	3	11

Araştırmaya katılan öğrencilerin üçü tarih dizilerindeki karakter ve olayların gerçekleri yansıttığını düşünürken, on biri karakterlerin gerçeği yansıtmadığını düşünmektedir. Tarih dizilerindeki tarihi karakterlerin temsil niteliğinin yüksek olduğunu düşünen öğrenci görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Muhteşem yüzyıldaki hemen hemen her karakter bence çok iyi yerine oturturulmuş. Başka bir karakter olsa izlemem diyebilirim. Özellikle Kanuni karakteri rolünü çok iyi oynamaktadır. Bence muhteşem yüzyıla bir teşekkür etmek lazım. Daha önce hiç böyle bir şey yapılmamıştı. Fetih 1453 filmi de bence o kadar güzel olmasına rağmen diğer filmlerden alıntı yapılmış diye yadırgadılar. Bence teşekkür edilmesi gerekir. Çünkü bizim tarihimizi dizi sayesinde insanlara aktarıyor. Teşekkür etmemiz lazım. Ben izledikten sonra şöyle düşünüyorum iyi ki cumhuriyet kurulmuş iyi ki bu zamanları görmüşüz. Özellikle Osmanlı döneminde kesin hükümler. Kelle kopartma gibi (Ö.1).”

“Muhteşem yüzyılın o devri yansıttığını düşünüyorum. Padişahın halkın içine karışması sahnesi falan gerçektir diye düşünüyorum. Aynı zamanda sosyal hayatı görmüş oluyoruz. Pazar sahnesi gibi (Ö.3).”

“Dizilerin bazı bölümlerinde padişahın dini yönleri gösteriliyor. Bunlar gerçeğe biraz yakın diye düşünüyorum (Ö.8).”

Tarihi karakterleri temsil niteliği açısından öğrenciler gerçeği yansıttığını düşünmektedirler. Osmanlı devletinin bir dizi olarak verildiği için teşekkür edilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Katılımcılar diziler sayesinde tarihi gerçeklerle beraber dönemin sosyal yaşantısı hakkında da bilgi sahibi olduğunu belirtmektedirler. Katılımcılar aynı zamanda padişahın dini yaşantısı ile ilgili bilgilerinde gerçeği yansıttığını düşünmektedirler.

Tarih dizilerindeki tarihi karakterlerin temsil niteliğinin yetersiz olduğunu düşünen öğrenci görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Bence karakterlerde o zamanın sosyal hayatını yansıtamamaktadır. Çünkü yönetim İslamiyet merkezliydi. O zaman kadınlar kapalıydı. Şimdi dizilerdeki gibi değil. Dizilerde çok açık (Ö.2).”

“Çok öyle düşünmüyorum. Özellikle padişahlar gerçekte öyle olsaydı Osmanlı dev-

leti o kadar süre ayakta kalamazdı. Çok farklı boyutlar yansıtılıyor (Ö.10).”

“Ben bunların eğlence amacıyla yapıldığını düşünüyorum. Ben tarih bilgisi olan bir insanım. O dönemi de biliyorum. Her karaktere inanmıyorum. O kadar fazla cürekâr olabileceklerini düşünmüyorum (Ö.11).”

“Bende Hürrem ve haremın o dönem şartlarında o kadar dominant olabileceğini düşünmüyorum. Kelle gitme ihtimali olmasına rağmen çok cesurlar. Bunun için pek inandırıcı gelmiyor (Ö.12).”

Temsil niteliği açısından gerçekleri yansıtmadığını düşünen öğrenciler en çok “yönetim, harem, din, inandırıcılık” ifadeleri üzerinde durmaktadırlar. Bu anlamda dizilerin Osmanlı Devleti’nin sosyal hayatını ve karakter yapısını tam olarak temsil etmediğini düşünmektedirler. Dizilerin anlatımının absürde kaçtığı görüşünde olan öğrenciler bunların tarihi gerçeklerden ziyade ancak tarihi absürt komedi olabileceği görüşündedirler. Öğrencilere göre dönemin şartları dikkate alındığında tarihi karakterlerin abartıldığını düşünmektedirler. Bununla beraber diziyi takip etmeyen öğrencilerin de sosyal medya ve çevrelerinden gelen tepkilere dayalı olarak tarih dizilerinde çok fazla abartıların olduğunu düşünmektedirler.

Tarih Dizilerinin Etkilenme Düzeyine Yönelik (Olumlu-Olumsuz-Etkisiz) Öğrenci Görüşleri

Tarih dizilerinden öğrencilerin etkilenme yönünü tespit etmek amacıyla öğrencilere;

- Tarih dizileri sizde olumlu/olumsuz ne gibi etkiler bırakmaktadır?

Tablo 8’de görüldüğü gibi araştırmanın dördüncü sorusuna verilen cevaplar öğrencilerin dizilerden etkilenme yönünü tespit “olumlu”, “olumsuz” ve “etkisiz” başlıkları altında özetlenmiştir.

Tablo 8. Araştırmanın Dördüncü Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular

Soru	Olumlu	Olumsuz	Etkisiz
Tarih dizileri sizde olumlu/olumsuz ne gibi etkiler bırakmaktadır?	Sabırlı davranma (Ö.1). Dersler için olumlu (Ö.2). Tarihsel yaşantı/mekânsal algı (Ö.10). Bilgi sahibi edici (Ö.11). Bilgi tazelenmesi (Ö.12). Tarihi şuur (Ö.8).	Osmanlı imajı (Ö.7-Ö.8). Bakış açısı (Ö.6). Tarihi yanlış aktarma olumsuz etki bırakıyor (Ö.3-Ö.4). Tarihin yanlış aktarılması (Ö.11-Ö.13). Zaman kaybı/rant sağlama (Ö.14).	Her hangi olumlu veya olumsuz etkisi yoktur (Ö.9-Ö.5).
Katılımcı sayısı	5	8	2

Araştırmaya katılan öğrencilerin beşi tarih dizilerinden olumlu etkilendiğini, sekizi olumsuz etkilendiğini ikisi ise olumlu veya olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Ö.11 ve Ö.8 ise hem olumlu etkilendiğini hem de olumsuz etkilendiği belirtmiştir. Tarih dizilerinden olumlu etkilendiğini belirten öğrenci görüşleri şu şekildedir;

“Olumlu etkiler bırakıyor.(muhteşem yüzyıl) Kanuni’nin viyana kuşatmasında Pargalı İbrahim’in uyarması üzerine hırsıyla gitmesi ve ele geçirememesi direk kendimin de

bu gibi durumlarda sabırlı olmam gerektiğini düşünüyorum (Ö.1).”

“Geçmişe yönelik bir etkilenme oluyor. Mekânları görünce okuduğum bilgiler havada kalmıyor. Hafızamda canlanıyor (Ö.10).”

“Tarihi hiç bilmeyen birisi tarih dizileri sayesinde bilgi sahibi oluyorlar. Tarihi diziler vasıtasıyla öğreniyorlar. Onlarda merak oluşuyor (Ö.11).”

“İzledikten sonra biz neymişiz dedirten tarzda etkileniyorum. Osmanlı devletine karşı yapılan suikastlar ve dış devletler tarafından yapılan müdahalelere rağmen hiç bir şey olmaması beni etkiliyor (Ö.8)”

“Okuma yazma bilmeyen birisi bile bu diziyi izleyince Osmanlı hakkında bilgi sahibi oluyor. Öğrenciler içinde seferler hakkındaki bilgileri tazelenmiş olmaktadır (Ö.12).”

Yukarıdaki öğrenci ifadeleri incelendiğinde; öğrencilerin bilgilerinin tazelenmesi ve akılda canlanmasına dizilerin katkısı olduğunu düşünmektedirler (Ö.10-Ö.11-Ö.12). Ö.1 ise tarihi dizilerin değerler kazanımı açısından faydalı olabileceğini düşünmektedir. Kendisi de diziyi izleyince bazı durumlarda sabırlı davranması gerektiğini düşünmektedir. Bu öğrenciler dizilerin kendilerini olumlu bakımdan etkilediğini düşünmektedirler. Ö.8 dizilerde Osmanlı devletinin ihtişamından -biz neymişiz- olumlu yönde etkilenmektedir. Ö.2 ise araştırmanın ilk üç sorusuna verdiği cevaplarda tarih dizilerinin reyting vb. faktörlerden dolayı gerçeği yansıtmadığını savunurken, tarih dizilerinin tarih dersleri için olumlu etkisinin olduğunu düşünmektedir. İlgili öğrenciye göre mevcut tarih dizileri tarihi gerçekleri aktarmada yetersiz kalmaktadır.

Tarih dizilerinden olumsuz etkilendiklerini belirten öğrenci görüşleri şu şekildedir;

“Harem çocukları olumsuz etkileyebilir. Özellikle dış basında Osmanlı imajı olumsuz etkilenmektedir. Türklere barbar gözüyle bakarlar. Böylelikle hem tarihimiz hem de Türk milletinin imajı olumsuz zedelenmektedir (Ö.7).”

“Özellikle harem sahneleri bizde de çocuklarda da çok olumsuz etki bırakıyor. Biz muhteşem yüzyıldan Osmanlı tarihini bu şekilde aklımızda kılması bizce olumsuzdur. Özellikle bunları reklam amacıyla kullananlar. Örneğin Hürrem kaşığı gibi (Ö.8).”

“Bence olumsuz etkisi vardır tabii ki de arkadaşlarında dediği gibi bilmeyenler için olumsuz etki olabilir. Bende olumsuz etkisi bazen olaylara inandığım zaman kızdığım oldu. Bazen soğuma oldu. Kanununun o kadar gaddar gözükmesi beni kızdırdı ve bende bir soğuma oldu. Ama sonra düşündüm saptırma olabilir dedim (Ö.13).”

“Bence tüm insanlar için boşa vakit olarak düşünüyorum. Dizileri tamamen başkalarının fikirlerini yansıttığı için faydalı olmayacağını düşünüyorum. Bu diziler rant sağlama amacıyla yapıldığı için insanlara farklı gösterilmeye çalışılacaktır (Ö.14).”

Dizilerin öğrenci üzerindeki olumsuz etkilerinin özellikle harem sahnelerinde olduğu söylenilmektedir (Ö.8). Osmanlı imajının olumsuz yönde etkileneceğini düşünen öğrenciler yeni nesillerin diziden aldıkları Osmanlı imajıyla gelecekte Osmanlı Devleti’nde bir soğuma oluşabileceğini söylemektedirler (Ö.7-Ö.13). Ö.13 ve Ö.8 ise dizilerin rant sağlama ve reklam amacıyla insanları olumsuz etkilediğini belirtmektedirler.

Tarih Dizilerinin Tarih Derslerinde Öğretim Materyali Olarak Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tarih dizilerinin tarih öğretiminde öğretim materyali olarak kullanılabilmesini tespit etmek amacıyla öğrencilere görüşme formunun beşinci sorusu sorulmuştur.

- Tarih derslerinde tarih dizilerinden daha iyi nasıl yararlanılabilir?

Tablo 9’da görüldüğü gibi araştırmanın dokuzuncu sorusuna verilen cevaplar öğrencilerin tarih dizilerinin tarih derslerinde öğretim materyali olarak kullanımına ilişkin görüşleri “olumlu” ve “olumsuz” başlıkları altında özetlenmiştir.

Tablo 9. Araştırmanın Beşinci Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular

Soru	Olumlu	Olumsuz
Dizilerin tarih derslerinde daha iyi kullanımına ilişkin önerileriniz nelerdir?	Kesitler halinde kullanılabilir (Ö.6). Biraz daha belgesel niteliğinde olmalı (Ö.7). Gerçekçi bölümler kullanılabilir (Ö.10). Mahkeme ve adli kısımlar kullanılabilir (Ö.11). Birden fazla duyu organına hitap ettiği için kullanılmalı (Ö.12-Ö.13).	Kitap daha faydalı (Ö.1). Reyting amacı olduğu için olmaz (Ö.2-Ö.9). Derslerde kullanılamaz (Ö.3-Ö.5). Çok fazla atmasyon var (Ö.4). Bu şekilde kullanılamaz (Ö.8). Kültürel yapıya uygun değil (Ö.14).
Katılımcı sayısı	6	8

Araştırmaya katılan öğrencilerin altısı tarih dizilerinin öğretim materyali olarak kullanılabileceğini düşünürken, sekizi dizilerin bu haliyle öğretim materyali olarak kullanılamayacağını düşünmektedir. Dizilerin öğretim materyali olarak kullanılabileceğini düşünen öğrencilerin bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“Bence 100 bölüm yerine 10 bölüm olsun sadece gerçek ve gerçeğe yakın olaylar aktarılsın. Böylelikle okulda da bununla ilgili konuşulabilir. Dersler bunun üzerinden aktarılır. Bizden sonra gelen nesilde istifade eder (Ö.7).

“Bence faydası olur özellikle savaş sahneleri dış güçlerle konuşmalar derslerde öğrencilere görsel olarak aktarılmasının faydasının olacağını düşünüyorum (Ö.12).

“Bence olur. Muhteşem yüzyıl ilk çıktığı zaman salı akşamları çıkıyordu. Çarşamba günü tarih yazılısı vardı. Ben tarih yazılısına çalışmak yerine onu izledim. Bunu bilerek yaptım. Ben hani tarih öğreneceksem görerek öğrenmek istiyorum dedim. Orda tam da Rodos seferi vardı. İzledikten sonra bilgilerimle kıyasladım. Aynı zamanda izlerken kendi yorumlarımı da kattım. Ertesi gün yazılıda da Rodos seferiyle ilgili bir soru vardı onu o şekilde yaptım. Ama her şeyde de bunu söyleyemeyiz (Ö.13).

Yukarda öğrenci görüşleri incelendiğinde dizilerin görsellik katması açısından derslerde kullanılabileceğini düşünmektedirler (Ö.7-Ö.13). Öğretim materyalinin amaçlarından birisi de bilginin akılda kalıcılığını arttırmak olduğu için dizilerinde birden fazla duyu organına hitap ettiği için bilgilerin kalıcılığını arttırmaktadır. Aynı zamanda öğrenciler tarih dizileri baştan sona kadar değil de faydalı olabilecek bölümler halinde derslerde kullanılmasının daha faydalı olacağı görüşündedirler. Örneğin Osmanlı mahkeme yapısını anlayabilmek için dizideki o bölümlerin alınmasının faydalı olacağı görüşündedirler. Böylelikle hem zamandan da tasarruf sağlanmaktadır hem de dizideki gereksiz ve öğrenciler için uygun olmayan bölümlerle öğrencilerin kafası meşgul edilmemiş olacaktır.

Dizilerin öğretim materyali olarak kullanılamayacağını düşünen öğrencilerin bazı-
larının görüşleri şu şekildedir:

“Senaristler kendi reyting amacıyla kendi görüşlerini kattıkları için olmaz diye düşünüyorum (Ö.2).”

“Olamaz hocam çünkü çok fazla alıntı ve atmasyon var. Direkt olduğu gibi yansıtmıyorlar. Olduğu gibi yansıtırsalar çok faydası olur ama bu seferde belgesel türüne girer. Dizilikten çıkar (Ö.4).”

“Ben görsele karşı değilim ama dizilerden öğrenemediklerimizle belgeselden öğreneceklerimiz mukayese edilemez. Türk milletine bu diziler uygun değil. Çünkü Türk devleti biraz daha dine yakın. Diziler çekilirken bunlar göz önünde bulundurulmalı (Ö.14).”

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “reyting yarışı”, “dini yapı” ve “alıntı” yönünden dizilerin tarihi gerçekleri aktarmada eksikliği olduğu görülmektedir. Öğrenciler dizilerin bu haliyle tarih derslerinde kullanılamayacağını düşünmektedirler (Ö.8-Ö.9-Ö.14).

4. Tartışma ve Sonuç

Tarih dizilerinin tarihi gerçekleri yansıtmasına yönelik öğrenci görüşleri alındığında beş öğrenci tarih dizilerinin tarihi gerçekleri yansıttığını düşünmektedir. Aynı zamanda öğrenciler dizilerin tarihi gerçeklerle beraber dönemin savaş ve sosyo-ekonomik boyutunu da öğrendiklerini düşünmektedirler. Bu bulguya benzer bir şekilde Aktekin (2012) filmlerin, çekildikleri toplumun ve dönemin ekonomik, siyasi ve kültürel yapısı, insanların yaşam biçimi, sanata olan ilgisi, adet ve geleneklerine ilişkin oldukça fazla bilgiler içerdiğini belirtmektedir. Dizilerin tarihi gerçeği yansıtmadığını düşünen öğrenciler özellikle dini yönden dizilerin gerçeği yansıtmadığını düşünmektedirler. Kaya ve Çengelci (2011) yaptığı araştırmada kimi filmlerde ahlâk dışı ve kötü davranışların ön plana çıkarıldığı böylece ulusal değerlere zarar verildiği, tarihi filmlerde yanlış bilgilendirmeler yapılabildiği gibi bulgular elde etmiştir. Gazi (2010)’nin yaptığı bir araştırmada ise dizilerin en fazla aldığı eleştirilerden biri de dizide anlatılan geçmişin popüler kültür içerisinde bir başka biçime dönüştüğü, anlamsızlaştığı yönündedir. Araştırmanın bu kısmında elde edilen bir sonuç da dizilerin rant sağlama amacıyla yapıldığının ve senaristlerin yönlendirmesiyle tarihi gerçeklerin saptırıldığıdır. Şeker ve Şimşek (2012) yaptığı araştırmada dizinin tarihi gerçekleri olduğu gibi yansıtmadığı görüşünde olan öğrenciler Muhteşem Yüzyıl’ın “utanç verici”, “tarihi gerçekleri saptıran” ve “Türk tarihine haksızlık eden” bir dizi olduğunu ifade etmişlerdir. Muhteşem Yüzyıl’ın bir ‘kurgu’ olduğu dolayısıyla da dizide anlatılanların gerçeklerle tam olarak örtüşmediğini söyleyen öğrencilerin ya diziyi izlemediği ya da izlese dahi anlatılanları gerçek olarak kafasında kurgulamadığı gözlemlenmiştir.

Altı öğrenci tarih dizilerinin tarih dersleri için önemli olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilere göre tarih dizileri bilgilerin kalıcılığı, ilgi ve merak için önemli bir unsurdur. Bunu destekleyen bir çalışmada da filmlerin öğrencilerde ilgi uyandırdığı ve tarihi olayları araştırarak öğrenmelerine neden olduğunu belirtmiştir (Marcus, 2005: akt: Kaya ve Çengelci, 2011). Sekiz öğrenci ise dizilerin tarih dersi için önemli olmadığını düşünmektedir. Öğrenciler dizileri zaman geçirme amaçlı izledikleri için onlar için tarihi bir amaç gütmemektedir. Onlar için dizi ancak bir zaman geçirme aletidir. Kınçal,

Şahin ve Tüzel (2012) günümüzde bireylerin uyku dışındaki etkin zamanlarının büyük çoğunluğunu medya karşısında geçirdiklerini belirtmektedir. Bireylerin bu kadar zamanı televizyon karşısında harcadığı günümüzde en azından diziler, bireyleri araştırmaya sevk etmelidir. Fakat günümüzde diziler reyting amaçlı olduğu için tarihin daha çok magazinsel yönüne baktığı görülmüştür.

Tarih dizilerindeki karakter ve olayların öğrenci üzerindeki temsil niteliği açısından izlenimleri sorulduğunda üç öğrenciye göre tarih dizileri gerçekleri yansıtmaktadır. Öztaş (2007)'a göre kostümler, dekorlar ve aksesuarlar filmin ele aldığı zamanı bize yansıtır. Kostümlerden, dekorlardan ve aksesuarlardan konu edilen dönemin ihtişamı ya da yokluk içinde bulunduğu hakkında ipuçları edinebilmek mümkündür. Araştırmaya katılan öğrencilerden on biri ise tarihi karakter ve nesnelere gerçekle uyum sağlamadığı görüşündedir. Öğrenciler haremdeki karakterlerin temsil kabiliyetinin yeterli olmadığı ve dini değerlerle çeliştiğini düşünmektedirler. Şeker ve Şimşek'in (2012) yaptığı araştırmanın bulgularında kimi öğrenciler Kanuni Sultan Süleyman'ı yalnızca dizide gördükleri şekilde zihinlerinde canlandırma eğilimi göstermiştir. Hiç şüphesiz bu da var olan Kanuni algılarının değişmesine yol açmıştır. Öğrencilerin "Diziden sonra Kanuni'den soğudum", "Kanuni'ye olan hayranlığım azaldı" gibi yorumları dizilerin temsil niteliğinin oldukça zayıf olduğunu göstermektedir. Diğer araştırmalardan da anlaşılacağı üzere dizilerin tarihi karakterleri yansıtmamasının çok önemli fakat mevcut dizilerin ise bu anlamda çok yetersiz olduğu görülmektedir. Bu da öğrencilerin tarihe karşı bakış açılarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Tarih dizilerinden öğrencilerin etkilenme yönünün olumlu-olumsuz veya etkisiz olduğunu tespit etmek amacıyla sorulan soruda öğrencilerden beşi olumlu yönde etkilendiğini belirtmiştir. Öğrenciler dizilerden değerler aktarımı yapmakla beraber öğrendikleri bilgilerin kalıcılığını sağlamaktadırlar. Kaya ve Çengelci (2011) yaptığı araştırmada filmlerin genel olarak eleştirel düşünme, yaratıcılık ve yorum becerilerini geliştirdiği üzerinde durulmuştur. Diziler ve filmler bireylere çoklu bakış açısı kazandırmakla beraber olayların birden fazla yönünü bir arada görme imkânı sağlamaktadır. Öğrencilerden 8'i dizilerden olumsuz etkilendiğini düşünmektedir. Ö.14 dizileri zaman kaybı, rant sağlama aracı ve yanlış bilgi sağlayıcı olarak görmektedir. Bu anlamda dizilerin kesinlikle bireylere olumlu etki yapacağını düşünmemektedir. Ö.8 ise dizilerin özellikle harem sahnelerinin Türk milli benliğine zarar verdiğini düşünmektedir. Tarihimizin dizilerde aktarıldığı gibi alınması öğrenciler üzerinde Osmanlı devletine karşı bir soğuma meydana getirebilir. Ö.7 ise dizilerin harem, Osmanlı ve Türk imajının olumsuz etkilendiğine dikkat çekmektedir. Özellikle Osmanlı tarihiyle ilgili ön bilgisi olmayan öğrencilerin dizilerdeki karakterleri ve Osmanlı imajını olduğu gibi alması gelecekteki milli benlik ve şuuruna olumsuz etki etmektedir. Tarihe karşı sahiplik duygusunun yerine ötekileştirme duygusu hâkim olmaktadır. Şeker ve Şimşek (2012) yaptığı araştırmada kimi öğrencilerin Kanuni Sultan Süleyman'ı yalnızca dizide gördükleri şekilde zihinlerinde canlandırma eğilimi göstermiştir. Hiç şüphesiz bu da eski Kanuni algılarının yok olması sonucunu doğurmuştur. Öğrencilerin "Diziden sonra Kanuni'den soğudum", "Kanuni'ye olan hayranlığım azaldı" gibi yorumları söz konusu durumu somut şekilde örneklendirmektedir. Öğrencilerden ikisi tarih derslerinden olumlu veya olumsuz etkilenmediğini söylemektedirler. Şeker ve Şimşek (2012) yaptığı araştırma sonuçları arasında öğrencilerin diziyi bir kurgu olarak gördükleri için Kanuni algılarında değişme olmadığıni söylemektedir.

Öğrencilerden altısı dizilerin tarih derslerinde öğretim materyali olarak kullanabileceğini düşünmektedirler. Öğrenciler dizilerin görsellik katması açısından tarih derslerinde etkili bir öğretim materyali olacağı görüşündedirler. Hem tarih eğitimini zevkli bir hale getirmek hem de bilgilerin kalıcılığını sağlama amacıyla görsel materyalleri kullanmak oldukça etkili olmaktadır. Ancak öğretim materyali hazırlanırken ise bir milletin milli birlik ve beraberliğini zedeleyecek değer yargılarından kaçınılması gerekir. Şeker ve Şimşek (2011)'e göre Medya kuruluşlarının içinde buldukları toplumun değer yargılarına, kültürüne ve inançlarına ters düşmemesi gerekir. Öğrencilerden sekizi dizilerin tarih dersi için öğretim materyali olarak kullanılamayacağını düşünmektedirler. Tarih dizilerinin öğretim materyali olarak kullanımına ilişkin altı problem tespit edilmiştir. Bunlar: Zaman kaybı, reyting faktörü, dizilerin Türk karakter yapısına uygun olmaması, fazla abartı, absürd olması ve dizilerin tarihi kaynak olarak kabul edilememesidir. Öğretmenler üzerinde yapılan benzer bir çalışmada Altun (2012) yapımlarda verilen tarihi bilginin güvenilirliği konusunda ise çok etkili çözüm yolları uygulayamayan öğretmen adayları; öğretmen olarak kalıcı öğrenmeyi sağlaması ve güvenilir olmasından ötürü derslerinde belgesellere yer verebileceklerini; gerçeklere yer vermemesinden ötürü de dizilere, özellikle de Muhteşem Yüzyıl dizisine yer vermeyeceklerini söylemişlerdir. Yukarıdaki araştırma sonucu da dikkate alınrsa bir materyalin öğretim materyali olarak kullanılabilmesi için öğrenciler kadar öğretmenlerinde istemesi gerekir. Çatal (2012)'in yaptığı bir çalışmada ise tarihsel dizilerin tarihsel filmler gibi sistemli/daha önce hazırlığı yapılan/görsel malzeme kullanımına düzenli bir şekilde kaynaklık eden bir malzeme olduğuna dair kuvvetli bir kanıtla rastlayamadık. Bu yüzden Türk dizilerinin bu haliyle tarih öğretiminde öğretim materyali olarak kullanılmasının zor olduğu görülmektedir. Fakat diğer taraftan bu durumun görsel materyal, dizi, film ve belgesellerin tarih öğretimindeki öneminin azalttığı anlamına gelmemekle beraber gelişen teknoloji, okul imkânlarının gelişmesi ve tarih dizilerinin artmasıyla tarih öğretiminde dizilerin kullanımına ilişkin alternatif çalışmaların yapılabileceğini düşünmek gerekir.

5. Öneriler

Araştırmada dizilerin tarih öğretiminde kullanılmasına engel olarak görülen etkenler örneğin; zaman kaybı, reyting faktörü ve kültürel bağdaşmazlık ortadan kaldırılmalıdır. Tarih dizilerinin yanlış yorumlanmalarını önlemek ve öğrencilerin medya ile iletişimlerinin daha sağlıklı olabilmesi için medya okuryazarlığı dersi verilmelidir. Öğrencilerin dizileri baştan sona izlemek yerine kesitler halinde derslerde kullanılabilir. Böylelikle zaman kaybı ortadan kaldırılmış olur.

RTÜK, tarih dizilerinin öğrencilerde yanlış anlaşılmalara neden olabilecek durumlara karşı önlem almalıdır. Öğretmenler dizilerin amacıyla tarih dersinin amacı arasındaki ilişkiyi iyi analiz etmelidir. Gerektiği yerlerde doğru yönlendirmelerle öğrencilerin tarih dizilerindeki kavram yanlışlıkları ortadan kaldırılmalıdır.

6. Kaynakça

- Aktekin, S. ve Çoban, Z. (2012). Tarih derslerinde tarihi film ve dizilerin kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri: Trabzon örneği. *Uluslar Arası Karadeniz İncelemeleri Dergisi*. 13 (1), 141-159.05.05.2013 tarihinde http://uvv.ulakbim.gov.tr/uvv/index.php?keyword=semih+aktekin&s_f=1&command=TARA&the_page=1&the_ts=1369969421&vtadi=TSOS&cwid=3#alt adresinden alınmıştır.
- Altun, A. (2010). Medya okuryazarlığının sosyal bilgiler programıyla ilişkilendirilmesi ve öğretimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çatal, B. (2012). Kurgunun Gücü: Tarih Öğretiminde Tarihsel Film Kullanımı. <http://www.belgeler.com/blg/47vu/kurgunun-gucu-tarih-ogretiminde-tarihsel-film-kullanimi-baris-catal> adresinden alınmıştır.
- Danacıoğlu, E. (2008). *Geçmişin izleri Yanbaşımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Demircioğlu, İ. H. (2007). Tarih Öğretiminde Filmlerin Yeri Ve Önemi, *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 42 (1), 77-93. 15.04.2013 tarihinde http://uvv.ulakbim.gov.tr/uvv/index.php?cwid=3&vtadi=TSOS&ts=1369968010&keyword=demircio%F0lu&s_f=1&detailed=&page=2 adresinden alınmıştır.
- Demircioğlu, İ.H. (2007). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gazi, F. “Gösterilen tarih dönem dizileri: senaryoya aktarılan tarih anlatımı, tarihin hikâyeleştirme içerisindeki yorumu ve inandırıcılığı “bu kalp seni unutmuyor mu?” örneği”. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, E. ve Çengelci, T. (2011). Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Eğitiminde Filmlerden Yararlanmasına İlişkin Görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*. 2 (1), 116-135. 26.04.2013 tarihinde <http://www.jsser.org/index.php/JSSER/article/viewFile/30/pdf> adresinden alınmıştır.
- Kıncal, R., Çavuş, Ş. ve Tüzel, S. (2012). Arka sıradakiler dizisinde yansıtılan öğretmen, öğrenci, ebeveyn kimlikleri ve şiddet unsurlarının çözümlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*. 193 (1), 244-265. 01.05.2013 tarihinde http://uvv.ulakbim.gov.tr/uvv/index.php?keyword=remzi+k%FDncal&s_f=1&command=TARA&the_page=1&the_ts=1369969421&vtadi=TSOS&cwid=3#alt adresinden alınmıştır.
- Ocak, G., Ocak, İ. ve Saban, A. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Fen ve Teknoloji Derslerindeki Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin Değerlendirilmesi. *Uludağ Eğitim Fakültesi Dergisi*. 25 (1) (161-184).
- Ocak, G. ve Demirdelen, C. (2009). Ortaöğretim 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin tarih dersine bakış açıları ve başarıları arasındaki ilişkiler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 11, Sayı 2, (107-132)
- Ocak, Gürbüz (2004). İlköğretim okulu 5.sınıf öğrencilerinin okuma anlama düzeyine videonun etkisi. *İlköğretim-Online*, 3(2), 19-25, [Online]:<http://ilkogretim-online.org.tr/ilkogretim-ne.org.tr>
- Öztaş, S. (2007). Tarih öğretimi ve filmler: tarih öğretiminde film kullanımının öğrenci başarıları üzerindeki etkisi. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şeker, M. ve Şimşek, F. (2011). Ötekilik bağlamında “Muhteşem Yüzyıl” dizisinin farklı ideolojideki gazetelerin köşe yazılarına yansımaları. *Selçuk Üniversitesi. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 29 (1), 483-501. 16.05.2013. tarihinde http://uvv.ulakbim.gov.tr/uvv/index.php?keyword=mu+stafa+%FEeker+fadime+%FEim+%FEek&s_f=1&command=TARA&the_page=2&the_ts=1369968010&vtadi=TSOS&cwid=3#alt adresinden alınmıştır.
- Şeker, T. ve Şimşek, F (2011). Kodlama-Kod açımı bağlamında muhteşem yüzyıl dizisinin lise öğrencileri üzerindeki etkilerine yönelik alımlama analizi. *Selçuk Üniversitesi. İletişim Dergisi*. 7 (2), 111-120. 04.19.2013 tarihinde http://uvv.ulakbim.gov.tr/uvv/index.php?keyword=%FCI+ay+%FEim+%FEek+ve+fadime+%FEeker&s_f=1&command=TARA&the_page=1&the_ts=1369971212&vtadi=TSOS&cwid=3#alt adresinden alınmıştır.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. 2011. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8. baskı)*. Ankara: Seçkin Yay.

Extended Abstract

Today, media is a mass communication tool that affects people in many ways. Especially, it affects young people more. Media broadcasts in its own way without considering the preferences of its followers. So the media followers should make choices carefully. Messages produced by media are presented to the followers in many different ways. The reader/spectator consumes these messages to meet his/her some needs.

Soap operas about history are not limited only by the events and characters. They also present the socio-economic, cultural and sociological values of the period to the followers. Individuals, who join the learning environments with more than one sense organ, may have a better reminding performance.

The aim of this study is to determine the views of students about the historical soap operas used during the history lessons. To reach that aim the below questions will be answered:

- Do the historical soap operas in televisions (Muhteşem Yüzyıl, Osmanlı Tokadı, Harem, Osmanlı Derin Devlet) reflect the historical truths?
- Do the characters and objects reflect the historical truths?
- What are the positive or negative effects of historical soap operas for students?
- What do the students think about the historical soap operas which are used as a teaching material in history lessons?

In this study, phenomenology, one of the qualitative research designs, was used. Phenomenology focuses generally on the facts that we aware but not have detailed information about. Facts can be the events, experiences, perceptions, tendencies, notions and the situations (Yıldırım ve Şimşek: 72). In this study the fact is the historical soap operas. The study group were consisted of fourteen students who were attending Afyon Vocational School and Milli Piyango Anatolian High School. The interviews were performed in an informal environment to gain the trust of participants.

Nine of the students think that the historical soap operas reflect the truths but the rest of them do not agree with their friends. "Expeditions and wearing apparel" are the statements repeated by the students who have positive feelings about soap operas. Ö.1. stated that the soap operas reflect the truths about history and he learns wars from these soap operas. Other students have the same idea with Ö.1. The students who have negative feelings about soap operas used such concepts "harem, the choice of the scenarist, magazine, earning money and cosy behaviours." Especially the students think that the harem scenes are full of unreallities (Ö.7, Ö.8, Ö.12). Furthermore, some other students think the soap operas are being made to earn a lot of money (Ö.2, Ö.14). Most of the students think that these operas are far from the scientific realities (Ö.2, Ö.7, Ö.8, Ö.12, Ö.14).

Six of the students think that the soap operas are important for history lessons and eight of them do not agree with those students. (Ö.10-Ö.11-Ö.12-Ö.14) focused on the research, interest and curiosity about historical events. Fifth student thinks that the soap operas are very important in helping to learn history better. Some students think that historical soap operas are prepared superficially (Ö.1-Ö.7). They think the soap operas are just soap operas, they are not historical documents.

Three of the students think that the characters and events reflect the historical truths but

the rest of them does not agree with their friends. They also think that it is necessary to thank the producers to make soap operas about Ottoman Empire. Some participants mentioned about the soap operas that make aware the spectator of the social life of the period. The concepts "Administration, harem, religion and reliability" are mostly stated by the students who do not agree with their friends. They think that soap operas can not reflect the social life of Ottoman Empire. Some of them also called the soap operas as absurd comedy and the historical characters are blown up.

Five of the students stated that they are affected positively, eight of them are affected negatively and two of them neither positive nor negative. Ö.11 and Ö.8 think that they both affect positively and negatively. Negative effect is about the Harem scenes (Ö.8). Some students think that it is not good for the next generation because these soap operas can make them unaware of the truths (Ö.7-Ö.13). Ö.13 and Ö.8 talked about the unearned income and advertisement.

Six of the students think that the soap operas are good materials for history lessons but eight of them they are unuseful for the lessons. On the other hand, some stated that some episodes or some parts of the soap operas can be useful in history lessons. Some other students talked about the rating race, religion and reference. They think these concepts are problematic for the historical soap operas.

It is difficult to say that the Turkish soap operas can be useful in history lessons. But it must not be forgotten that visual material, soap operas, films and documentaries are important in history lessons.